परीक्षार्थींना सूचना :

i) ही प्रश्नोत्तर पत्रिका आहे.

ii) ह्या प्रश्नोत्तर पत्रिकेत 'जोड्या जुळवा' प्रश्नासहित एकूण 63 प्रश्न आहेत.

iii) प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यासाठी पुस्तिकेमध्येच जागा दिली आहे. दिलेल्या जागेमध्येच उत्तरे लिहावीत.

iv) पेन्सिलीने लिहिलेले उत्तर ग्राह्य धरले जाणार नाही.

v) ह्या प्रश्नोत्तर पत्रिकेत दिलेल्या पर्याय, रिकाम्या जागा भरा आणि जोड्या लावा यासारख्या प्रश्नांच्या उत्तरांना खोडतोड करू नये. तसे केल्यास उत्तर ग्राह्य धरले जाणार नाही.

I. पुढील 1 ते 15 पर्यंतच्या प्रश्नांना किंवा अपूर्ण वाक्यांशाना चार पर्याय दिले आहेत. त्यापैकी योग्य पर्यायी उत्तर निवडून लिहा. **[15×1=15]**

1. घटनेच्यावेळी उपस्थित राहून तत्कालीन व्यक्तिनी लिहिलेला दस्तऐवज म्हणजेच ——

(A) खबर (B) रणसंग्राम

(C) भाऊसाहेबांची बखर (D) बखर

उत्तर : (D) बखर **[1]**

2. खालीलपैकी एक प्रसिद्ध नाटककार कोण ?

(A) श्रीनिवास कुलकर्णी (B) कृ.प्र. खाडिलकर

(C) लोकहितवादी (D) भीमराव गस्ती

उत्तर : (B) कृ.प्र. खाडिलकर **[1]**

3. यापैकी कोणते पुस्तक मारूती चितमपल्ली यांचे नाही ?

(A) दक्षिणरंग (B) रातवा

(C) रानवाटा (D) जंगलाचं देणं

उत्तर : (A) दक्षिणरंग **[1]**

4. दारोदार फिरून मागून आणलेले अन्न म्हणजेच —

(A) कोरडी भिक्षा (B) भिक्षा

(C) माधुकरी (D) मिलो, मका, गहू इ.

उत्तर : **(C) माधुकरी** [1]

5. शाळा या पाठाचे लेखक कोण ?

(A) डॉ. भीमराव गस्ती (B) मारूती चितमपल्ली

(C) श्रीनिवास कुलकर्णी (D) विद्याधर पुंडलिक

उत्तर : **(A) डॉ. भीमराव गस्ती** [1]

6. वामन पंडितांचे कोणकोणत्या भाषेवर वर्चस्व होते ?

(A) संस्कृत व हिंदी (B) संस्कृत व फारसी

(C) संस्कृत व कन्नड (D) संस्कृत व मराठी

उत्तर : **(B) संस्कृत व फारसी** [1]

7. जिथे प्राण्यांना अभय मिळते ते —

(A) प्राणिसंग्रहालय (B) अभयारण्य

(C) रान (D) उपवन

उत्तर : **(B) अभयारण्य** [1]

8. माणसावर कशाचे शिक्के बसले आहेत ?

(A) जातीपातीचे (B) धर्माचे

(C) सत्तेचे (D) स्पर्धेचे

उत्तर : **(A) जातीपातीचे** [1]

9. 'स्वातंत्र्योत्तर मराठी कविता' हे पुस्तक कुणी संपादित केले आहे ?

(A) लिना सोहनी (B) सौ. राधा जोगळेकर

(C) तु. शं. कुलकर्णी (D) डॉ. यु. म. पठाण

उत्तर : **(C) तु. शं. कुलकर्णी** [1]

10. मनोरथ या संधीयुक्त शब्दाच्या नियमात बसणारा एक शब्द —

(A) सच्चरित्र (B) चंद्रोदय

(C) गुरुपदेश (D) अधोवदन

उत्तर : **(D) अधोवदन** [1]

11. 'कार्यक्रम पाहण्यासाठी जमलेले लोक' — शब्दसमुहास एक शब्द द्या.

(A) दर्शक (B) श्रोते

(C) समीक्षक (D) प्रेक्षक

उत्तर : **(D) प्रेक्षक** [1]

12. 'नंतर' या क्रियाविशेषणाचा प्रकार कोणता ?

(A) स्थलवाचक (B) परिणामवाचक

(C) कालवाचक (D) रीतिवाचक

उत्तर : **(C) कालवाचक** [1]

13. 'भार्या' या शब्दाचा समानार्थी शब्द ओळखा.

(A) भगिनी (B) सखी

(C) पत्नी (D) कांता

उत्तर : **(C) पत्नी** [1]

14. 'उन्नती' या शब्दाचा विरूद्धार्थी शब्द —

(A) अउन्नती (B) अवनती

(C) प्रगती (D) बढती

उत्तर : **(B) अवनती** [1]

15. मनोज आताच कॉलेजा आला. अधोरेखित शब्दाला कोणत्या विभक्तीचा प्रत्यय लागतो ?

(A) पंचमी (B) षष्ठी

(C) तृतीया (D) चतुर्थी

उत्तर : **(A) पंचमी** [1]

II. रिकाम्या जागी योग्य शब्द लिहा. [5×1=5]

16. आशाराणींचे घर ___**वखार**___ भागात होते. [1]

17. लिंबाशेजारीच एक मोठा ___**लिंब**___ होता. [1]

18. सोप्या भाषेत लेखन करणाऱ्या कवयित्री म्हणून ___**पद्मा गोळे**___ यांना ओळखतात. [1]

19. मंदारमाला वृत्तात अक्षरसंख्या ___**बावीस**___ असते. [1]

20. संस्कृतमधून थोडाफार बदल होऊन मराठीत येणाऱ्या शब्दांना ___**तद्भव**___ म्हणतात. [1]

III. 21. जोड्या जुळवा. **[5×1=5]**

अ	ब	क (उत्तरांसाठी)
(i) आजी शरण येते	ज्ञानलालसा	(i) **पोपटी चौकट** [1]
(ii) मातबर खासे ...	देवचाफा	(ii) **भाऊसाहेबांची बखर** [1]
(iii) ग्रीष्मातल्या सकाळी	भाऊसाहेबांची बखर	(iii) **श्रावणमेघ** [1]
(iv) कोरडी भिक्षा	पोपटी चौकट	(iv) **ज्ञानलालसा** [1]
(v) धन्य मी शबरी ...	पीकपाणी	(v) **गीतरामायण** [1]
	श्रावणमेघ	
	गीतरामायण	
	जोगिया	

IV. खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. **[10×1=10]**

सूचना – याठिकाणी फक्त मुख्य उत्तरे दिली आहेत. पण विद्यार्थ्यांकडून पूर्ण वाक्यात उत्तर असेल तरच बरोबर समजावे.

22. गो.ब. देवलाना शारदा हे नाटक कसे सुचले ?

उत्तर : **1899 साली सांगली येथे बालाजरठ बातमी ऐकून.** **[1]**

23. वल्लरी इंदिरा काकूना काय सांगते ?

उत्तर : **ठरविलेलं लग्न होऊ देऊ नका.** **[1]**

24. हिरा या पाठाचा साहित्यप्रकार कोणता ?

उत्तर : **ग्रामीण कथा** [1]

25. शांता शेळके यांच्या तीन काव्यसंग्रहांची नावे लिहा.

उत्तर : **अनोळख, गोंदण, तोच चंद्रमा इ.** [1]

26. उदरनिर्वाहासाठी लेखकाची आई कोणता व्यवसाय करत असे ?

उत्तर : **लाकडाच्या मोळ्या विकत असे.** [1]

27. कोणत्या प्रयोगात कर्त्याची प्रथमा व कर्माची प्रथमा किंवा द्वितीया विभक्ती असते ?

उत्तर : **कर्तरी प्रयोग** [1]

28. 'मी सध्या एक कादंबरी लिहित आहे.' या वाक्यातील काळ ओळखा.

उत्तर : **रितीवर्तमान काळ** [1]

29. 'डोळ्यात केर व कानात फुंकर' या म्हणीचा अर्थ लिहा.

उत्तर : **रोग एक उपाय वेगळाच** [1]

30. गारपीठ झाली. आंब्याचे नुकसान झाले. या केवल वाक्यांचे संयुक्त वाक्य करा.

उत्तर : **गारपीठ झाली आणि आंब्याचे नुकसान झाले.** [1]

31. आपल्याला विकायला काढले असे शारदेला का वाटते ?

उत्तर : **स्वार्थापोटी कांचनभट म्हाताऱ्याशी लग्न ठरवतो.** [1]

V. खालील प्रश्नांची दोन-तीन वाक्यात उत्तरे लिहा. [15×2=30]

32. आजोबानी तरूणवयात शौर्य गाजवले होते हे कोणत्या गोष्टीवरून समजते ?

उत्तर : **i) स्मशानात जाऊन विहिरीचा तळ काढणे.**

ii) कृष्णेच्या पुरात उडी टाकून बुवाला वाचवणे.

iii) सापांची शेपूट पकडून साप मारणे.

[2]

33. माणसापेक्षा पक्षी सुखी आहेत असे लेखकाला का वाटते ?

उत्तर : **पक्षी अन्न वाटून खातात. पोट भरलं की आनंदानं निघून जातात. संग्रह करण्याची वृत्ती त्यांच्यामध्ये नाही.**

[2]

34. डॉ. भीमराव गस्ती यांचा परिचय द्या.

उत्तर : **शिक्षण एम. टेक (रशिया) रसायनशास्त्र, पी.एच.डी. उपेक्षित महिलासाठी कार्य.**

बेरड, आक्रोश, सांजवारा इ. पुस्तकांचे लेखन

[2]

35. सायंकाळी बाईसा पूजेची कशी तयारी करत असत ?

उत्तर : **गोसाव्यांचे आसन सुसज्ज करत. सडासंमार्जन करत. गोसाव्यांच्या कपाळाला व सर्वांगाला उटी लावत. शेवंती मोगरीच्या माळा घालत.**

[2]

36. टाकळीला 'सैनिक टाकळी' हे नाव तुम्हास यथार्थ वाटते का ?

उत्तर : **होय. कारण टाकळीतल्या प्रत्येक घरातला एकाद-दुसरा माणूस सैन्यात आहे.**

अनेकांनी देशासाठी प्राणार्पण केले आहे. विधवांची संख्या जास्त.

[2]

37. दारूमुळे कोणते दुष्परिणाम होतात ?

उत्तर : **द्रव्य, शक्ती, बुद्धी नाश पावते.**

दारूमुळे सर्वस्व जाऊन भिकारपण येते.

पोरेबाळे उपाशी मरतात. आळस वाढतो.

[2]

38. कवी केशवकुमार यांचा परिचय लिहा.

उत्तर : **पूर्ण नाव प्रल्हाद केशव अत्रे.**

कवी, नाटककार, दिग्दर्शक, विनोदी लेखक, प्रभावी वक्ते.

साहित्य — लग्नाची बेडी, साष्टांग नमस्कार, तो मी नव्हेच, कऱ्हेचे पाणी, झेंडूची फुले इ.

[2]

39. सत्पुरूषाचे सहा गुण कोणते ?

उत्तर : **संकटकाळी धैर्य, मोठेपणी सहनशीलता, सभेमध्ये विद्वत्ता, युद्धामध्ये शौर्य, चांगल्या किर्तीची आवड, विद्येचे व्यसन.**

[2]

40. अकस्मात सुगंध दरवळल्यावर काय घडले ?

उत्तर : **अचानक सुगंध दरवळल्यावर सखा गोपाळ आला असे वाटते.**

[2]

41. माय कवितेच्या आधारे कवीचे बालपण वर्णन करा.

उत्तर : **कवीची आई मोळ्या विकून उदरनिर्वाह चालवत होती. त्यांच्यासहित सर्वांना एकवेळच्या जेवणाची भ्रांत होती. तशातच आईचा मृत्यू. बालपणीच त्यांची आबाळ होते.**

[2]

42. बंगला कोसळण्याची खरी कारणे कोणती होती ?

उत्तर : **बंगल्याला जेव्हा माणसे सोडून गेली तेव्हा बंगला मनाने कोसळला होता. पावसाचे फक्त निमित्त झाले.**

[2]

43. अपन्हुति अलंकाराची व्याख्या सांगून एक उदाहरण लिहा.

उत्तर : **उपमेय हे उपमेय नसून उपमानच आहे असे जेव्हा सांगितले जाते तेव्हा अपन्हुति अलंकार होतो.**

[2]

44. लघुगुरुलेखन करून वृत्त ओळखा.

देवा ! तू तरि टाकिं अश्रु वरूनि, त्या साठिं तो तापला.

उत्तर :

देवा तू	तरि टा	किं अश्रु	वरूनि	त्यासाठि	तो ताप	ला
– – –	∪ ∪ –	∪ – ∪	∪ – ∪	– – ∪	– – ∪	–
म	स	ज	स	त	त	ग

अक्षरसंख्या — 19

गण — म, स, ज, स, त, त, ग

यति — 12

[2]

45. खालील सामासिक शब्दांचा विग्रह करून समास ओळखा.

(अ) गुरुसेवा

(ब) सोनेनाणे

उत्तर : **अ) गुरुसेवा — गुरुची सेवा - ष. त. समास**

ब) सोनेनाणे — सोने नाणे आणि इतर मौल्यवान पदार्थ – इतरेतर द्वंद्व

[2]

46. खालील वाक्प्रचारांचा अर्थ सांगून वाक्यात उपयोग करा.

(अ) कावराबावरा होणे

(ब) पाळत ठेवणे

उत्तर : **अ) कावराबावरा होणे — घाबरणे**

ब) पाळत ठेवणे — पहारा ठेवणे

[2]

VI. खालील प्रश्नांची पाच ते सहा वाक्यात उत्तरे लिहा. **[10×3=30]**

47. किरण बेदी यांचा परिचय लिहा.

उत्तर : **डॉ. किरण बेदी**

पहिल्या भारतीय महिला आय. पी. एस. अधिकारी. राष्ट्रपती शौर्यपदक, वुमन ऑफ द इयर, पोलिस मेडल फॉर गॅलंट्री, नेहरू फेलोशीप, रेमन मेगसेस ॲवार्ड इ. पुरस्कार प्राप्त.

साहित्य - इटस् ऑलवेज पॉसिबल, ॲज आय सी, व्हाट वेंट राँग

[3]

48. डॉक्टरांच्या जीवनातील अविस्मरणीय घटना कोणती ?

उत्तर : **डॉक्टरांना 1998 साली त्यांना एफ. आर. एस. चे अधिसदस्यत्व मिळाले. 1960 साली रॉयल सोसायटीची स्थापना. तेथील रजिस्टर मध्ये एफ. आर. एस. मिळविलेल्या शास्त्रज्ञांच्या स्वाक्षऱ्या. त्यामध्ये सही करण्यांचा मान.**

[3]

49. अपघात कथेद्वारा लेखिकेने कोणता संदेश दिला आहे ?

उत्तर : **कोणत्याही व्यक्तींनी संकटात, अडचणीत सापडलेल्या व्यक्तीला त्वरीत मदतीचा हात देऊन निःस्वार्थीपणाने त्याची सेवा करावी. जनसेवा हीच ईश्वर**

सेवा असते. [3]

50. 'हे पाणी पिण्याचं आहे. तोंड धुवून थुंकण्याच नाही.' ससंदर्भ स्पष्ट करा.

उत्तर : संदर्भ - पाठ - एक गाव एक पाणवठा

लेखक - ज्ञानेश्वर मुळे

स्पष्टीकरण - रिपब्लीकन पक्षाचे कार्यकर्ते व त्यांचे नेतृत्त्व करणारे झेंडे यांनी गावातील तळ्याचे पाणी स्पर्श करणे, पाणी पिऊ लागणे ..... इ. कृती केल्यानंतर गावातील एका तरूणाने हे वाक्य म्हटले आहे.

[3]

51. कृष्णाला उखळास बांधल्यावर घडलेल्या प्रसंगाचे वर्णन करा.

उत्तर : यशोदा कृष्णाला उखळास बांधते. कृष्ण ते उखळ ओढून नेऊन एकमेकास लागून असलेल्या दोन वृक्षामध्ये अडकवून ते दोन्ही वृक्ष क्षणभरात पाडून टाकतो. व पडलेल्या वृक्षामध्ये जखमी न होता मगरीच्या पिलासारखा निर्भयपणे खेळतो.

[3]

52. समर्थ रामदासांच्या मते राजा कसा असावा ?

उत्तर : **राजाने सतत सावध असावे, दुःखी कष्टी असू नये. राज्यव्यवस्था सुसज्ज ठेवावी, एकांतात बसून चिंतन करावे. चांगले कारभारी हाती धरावे. अपराधी लोकांना योग्य समज देऊन क्षमा करावी. लोकांना एक करून शत्रूला हरवावे.**

[3]

53. पर्वणी या कवितेद्वारे दासगणू मानवजातीला कोणता संदेश देतात ?

उत्तर : **मानवी शरीर म्हणजे एकप्रकारची पर्वणी आहे. या शुभयोगाचा चांगल्या प्रकारे उपयोग करून घेतला पाहिजे. अनेक मोहाचे, गर्वाचे, द्वेषाचे, मायेचे, भवरे आहेत. त्यातून तरून जाता आले पाहिजे. बेसावधपणा सोडून परमेश्वराच्या चरणी चित्त गुंतविले पाहिजे. देह असेपर्यंत सर्व गोष्टींची पूर्तता करून घ्यावी.**

[3]

54. कोळी लोकांच्या दिनचर्येचे वर्णन करा.

उत्तर : **कोळी व सागर यांचे जीवाभावाचे नाते असते. सागर, होडी, किनारा त्यांच्या जीवनात महत्त्वाचे घटक. त्यांचे घर पाण्यामध्ये असते. त्यामुळे त्यांना बंदराला ये-जा करावी लागते पौर्णिमेला मौजमजा करतात. रात्री**

मासे पकडतात. दिवसा बाजारात मासे विकतात. [3]

55. 'मीच विनविते हात जोडूनी वाट वाकडी करू नका.' ससंदर्भ स्पष्ट करा.

उत्तर : **कविता - भारत मातेची विनवणी**

कवी - कुसुमाग्रज

स्वातंत्र्याला पन्नास वर्षे पूर्ण होऊनही समस्या कमी झालेल्या नाहीत. म्हणून भारतमाताच आपल्या प्रियपुत्रांना विनंती करत आहे.

[3]

56. शबरीने श्रीरामाच्या पूजेची तयारी कशी केली होती ?

उत्तर : **श्रीरामाच्या चरणाच्या पूजेकरिता अश्रुंचा वापर. आपला देह चंदनाप्रमाणे झिजवून उटीचे लेपन. रोमांचरूपी देहावरची फुले पूजेसाठी वापरते. बोराची फळे व कंदमुळे देऊन आपल्या गोडवाणीने पूजा बांधते.**

[3]

VII. खालील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी आठ ते दहा वाक्यात लिहा. [4×4=16]

57. चीनच्या भिंतीचे सविस्तर वर्णन करा.

उत्तर : **प्रचंड व अजस्त्र. जगातील सात आश्चर्यात समावेश. 1800 वर्षे बांधकाम. सरासरी 21 फूट उंच व तेवढीच रूंद. एकावेळी सहा घोडेस्वार जातात. रानटी टोळ्यापासून संरक्षण. पाया आणि गाभा गच्च बांधून त्यावर चिरेबंदी दगड बसविले. वेगवेगळ्या ऋतूत सौंदर्य खुलते.**

[4]

58. मराठी भाषेत कोणकोणत्या भाषेतील शब्द आले आहेत हे पाठाच्या आधारे लिहा.

उत्तर :

कन्नड	**–**	**आई, ताई, अण्णा, अप्पा, काका, तूप, कडबू, पुरणपोळी इ.**
संस्कृत	**–**	**धर्म, न्याय, नीती, तत्वज्ञान, देव इ.**
फारसी	**–**	**हवा, जमीन, हजार, धंदा, दारु इ.**
पोर्तुगीज	**–**	**पगार, साबण, पाव, घमेले इ.**
इंग्रजी	**–**	**शिक्षण, प्रवास, पोषाख, घरगुती वस्तु, औषधोपचार यासंबंधीचे शब्द**

[4]

59. तू तर चाफेकळी या कवितेचा सारांश थोडक्यात लिहा.

उत्तर : **बालकवींच्या अनेक कवितापैकी नितांत सुंदर अशी एक कविता. निसर्गाच्या सहवासात रममाण झालेल्या वनमालेच्या सौंदर्यावर मोहित झालेला राजा तिची तोंड भरून स्तुती करतो. व राजवाड्यावर येण्याची विनंती करतो. वनमाला निसर्गाची साथ सोडून येण्यास तयार होत नाही ती आपल्या निसर्गाच्या रम्य वातावरणातच राहणे पसंत करते.**

[4]

60. कवितेच्या ओळी पूर्ण करा.

असा वेडाखुळा .....

.....

.....

.....मंजिरीशी.

उत्तर : **असा वेडाखुळा पती कसा घराला येईना**
वाटे पाहते रूक्मिण, कुठे थांबला कळेना
कुठे गेला वनमाळी, कुणी पाहिला का बाई
दीठ शिणली सईची, तिला ठाऊकेच नाही
दूर हलते तुळस, तिथे जनीच्या दाराशी
दिसे विठ्ठलाचा शेला गुंतलेला मंजिरीशी.

[4]

VIII. खालील उतारा वाचून त्याखाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे तुमच्या शब्दात लिहा. [4×1=4]

61. मित्र कोणाला म्हणायचे ? जो आपल्याला संकटकाळी मदत करतो तोच खरा मित्र. माणसाजवळ पैसा, मानमरातब असेल, प्रतिष्ठा असेल, तेव्हा सर्वजण त्याच्या अवतीभवती जमा होतात; त्याचा उदोउदो करतात; पण जेव्हा तो निर्धन होतो, तेव्हा त्यावेळी कुणी त्याच्याकडे ढुंकूनही पाहत नाही. जणूकाही आपला व त्याचा काहीच संबंध नाही; तो आपला कुणी नाही ! मराठीत एक म्हण आहेच की,'असतील शीते तर जमतील भुते.' पण कठीण काळ आल्यावर कोण उपयोगी पडतो ? कुणीच उपयोगी पडत नाही. अशावेळी जो कामास येतो, तोच खरा आपला हितचिंतक होय. म्हणून कवीला प्रश्न पडला आहे की, 'कठीण समय येता कोण कामास येतो ?'

प्रश्न :

i) खरा मित्र कोणास म्हणावे ?

उत्तर : **जो आपल्या सुखदुःखात नेहमी आपल्याला मदत करतो. जो आपली काळजी घेतो तोच खरा मित्र.**

ii) माणसाच्या अवतीभवती सर्वजण केव्हा गोळा होतात ?

उत्तर : **असतील शीते तर जमतील भुते या म्हणीप्रमाणे माणसाजवळ पैसा, प्रतिष्ठा, मानमरातब असेल तर सर्व मित्र, नातेवाईक आपोआप गोळा होतात.**

iii) कवीला कोणता प्रश्न पडला आहे ?

उत्तर : **सर्व माणसे सुखाच्यावेळी आपणाजवळ येतात पण दुःखाच्या, संकटाच्यावेळी कुणीच मदत करत नाही म्हणून कवीला संकटाच्यावेळी मदतीला कोण येतो ? असा प्रश्न पडला आहे.**

iv) उताऱ्याला योग्य शीर्षक द्या.

उत्तर : **खरा मित्र**

[4]

IX. पत्रलेखन करा. **[1×5=5]**

62. सैन्यात भरती झालेल्या तुमच्या भावाचा गौरव करणारे पत्र लिहा.

अथवा

अतिवृष्टीमुळे तुमच्या विभागात अनेक समस्या निर्माण झाल्या आहेत. त्या समस्या लवकर दूर करण्यासाठी जिल्हाधिकाऱ्यांकडे अर्ज करा.

उत्तर : पत्रलेखनाच्या पायऱ्यानुसार पत्रलेखन केलेले असावे.

i) पत्रलेखकाचा पत्ता

ii) मायना

iii) मजकूर

iv) शेवट

v) पत्र पाठवतो त्यांचा पत्ता

[5]

X. निबंधलेखन करा. **[1×5=5]**

63. खालीलपैकी कोणत्याही एका विषयावर 15 ते 20 ओळी निबंधलेखन करा.

i) मी भारतमाता बोलते.

ii) युवा पिढी आणि व्यसनाधिनता.

iii) संगणक : शाप की वरदान.

उत्तर : निबंधरचना दिलेल्या शब्द बंधनात असावी.

i) प्रस्तावना

ii) विषय प्रतिपादन

iii) विषय समारोप

निबंध लेखनाला कमीत कमी तीन परिच्छेद अपेक्षित आहेत.

[5]